

Raport z wyjazdu studyjnego
„Podniesienie poziomu wiedzy w zakresie projektów zrealizowanych w ramach
priorytetów PROW”

W dniach 11-13 września 2024 r. pięćdziesięcioosobowa grupa składająca się z przedstawicieli Lokalnych Grup Działania z terenu województwa podkarpackiego oraz przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego wzięła udział w wyjeździe studyjnym do trzech województw: lubelskiego, mazowieckiego i podlaskiego, pt. „Podniesienie poziomu wiedzy w zakresie projektów zrealizowanych w ramach priorytetów PROW”. Celem wyjazdu było zaprezentowanie operacji, które zrealizowane były w całości lub w części ze środków PROW 2014-2020.

W ramach realizowanego wyjazdu studyjnego grupa odwiedziła:

1. Gospodarstwo ekologiczne i zagrodę edukacyjną **"Solisowe sioło"** oraz firmę **FRUX SOLIS**, które znajdują się w miejscowości Mikołajówka, w powiecie krańickim, gmina Urzędów. Gospodarstwo to ma długą tradycję uprawy drzew owocowych. Uprawiane są tam różne gatunki owoców, takie jak jabłka, gruszki, śliwki, czereśnie, wiśnie i morele. Odwiedzający gospodarstwo mogli zobaczyć stare odmiany jabłoni oraz skosztować tradycyjnych syropów i konfitur. „Solisowe Sioło” oferuje program edukacyjny skierowany do różnych grup wiekowych, od dzieci przedszkolnych po seniorów. Tematyka zajęć prowadzonych w gospodarstwie obejmuje przetwórstwo, botanikę, ekologię, uprawę roślin sadowniczych oraz zdrowe odżywianie. Gospodarstwo prowadzi punkt sprzedaży

produktów lokalnych. Firma FRUX SOLIS związana jest ściśle z gospodarstwem edukacyjnym, która realizuje projekt współpracy „krótkie łańcuch dostaw”. Projekt ten ma na celu skrócenie drogi produktów rolnych od producenta do konsumenta, minimalizując liczbę pośredników. Dzięki temu lokalni producenci mogą bezpośrednio sprzedawać swoje produkty, co wspiera rozwój lokalnych gospodarek i zapewnia konsumentom świeże, wysokiej jakości produkty. Operacja zrealizowana była w ramach działania „Współpraca” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Działanie to wspiera projekty mające na celu innowacje, współpracę między rolnikami, przedsiębiorcami oraz innymi podmiotami, a także rozwój krótkich łańcuchów dostaw, co pozwala na bezpośrednią sprzedaż produktów od producenta do konsumenta.

2. **Łąki i Pola – Pole namiotowe i stodoła do obsługi ruchu turystycznego** zlokalizowana w miejscowości Drohiczyn, zrealizowane w ramach działania M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność). W ramach operacji utworzono kameralne pole namiotowe i miejsce dla kamperów, położone w malowniczej okolicy Podlasia Nadbużańskiego, niedaleko rzeki Bug. Na terenie kompleksu znajduje się również nowoczesna stodoła weselna, która jest sercem działalności turystycznej. W budynku funkcjonuje duża sala rekreacyjno-rozrywkowa, zaplecze kuchenne i sanitariaty. Obiekt jest wykorzystywany do organizacji imprez okolicznościowych – prywatnych i firmowych. Wnętrze stodoły łączy styl boho, rustykalny i loftowy, co tworzy niepowtarzalny klimat.
3. **Świetlicę środowiskową i klub seniora, Środowiskowy Dom Samopomocy** w Wiechrzycy Nagórnej, zrealizowane zostały w ramach działania M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność). Świetlica środowiskowa zapewnia opiekę wychowawczą, wspiera rozwój kompetencji społecznych i komunikacyjnych oraz pomaga w eliminowaniu zaburzeń zachowania. Jest to miejsce gdzie dzieci i młodzież mogą spędzać czas po szkole, uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych i rekreacyjnych. Klub seniora oferuje programy aktywizujące dla osób starszych, takie jak warsztaty, spotkania towarzyskie, zajęcia ruchowe i kulturalne. Celem jest integracja społeczna seniorów oraz poprawa ich jakości życia poprzez aktywne uczestnictwa w życiu społecznym. Środowiskowy Dom Samopomocy to placówka dziennego pobytu dla osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnościami intelektualnymi. ŚDS oferuje indywidualne i grupowe treningi samoobsługi oraz umiejętności społecznych, które pomagają uczestnikom w codziennym funkcjonowaniu i integracji społecznej. Usługi świadczone przez ŚDS obejmują naukę i rozwijanie umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego, wsparcie w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych oraz organizację zajęć terapeutycznych.
4. **Nadbużański Ośrodek Promocji Produktu Lokalnego** w Drohiczynie to nowoczesne centrum wspierające lokalnych producentów i promujące produkty regionalne. Ośrodek został zaprojektowany w stylu nawiązującym do drewnianej architektury Podlasia. Wewnątrz znajduje się przestronny hol, sala wystawowa,

pokój zagadek, kuchnia do organizacji warsztatów oraz sklep z lokalnymi produktami. Operacja została zrealizowana w ramach Programu Rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020. Projekt ten został zrealizowany przez samorząd Drohiczyzna we współpracy z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Kultury, Lokalną Grupą Działania „Tygiel Doliny Bugu” oraz Lokalną Organizację Turystyczną „LOT nad Bugiem”.

5. Prezentacja projektu „**Port nad Bugiem - punkt obsługi ruchu turystycznego w Drohiczyźnie**” to inicjatywa mająca na celu promocję miasta Drohiczyzna oraz jego walorów turystycznych, kulturalnych i sakralnych. Punkt Obsługi Ruchu Turystycznego (PORT) oferuje szeroki wachlarz usług, w tym: audio przewodniki, przejażdżki pojazdami wolnobieżnymi (melexami), wypożyczalnię hulajnóg elektrycznych i rowerów, spływy kajakowe, paintball laserowy, pole namiotowe. Projekt został zrealizowany przez spółkę Orły z Podlasia, a jego inauguracja miała miejsce 18 czerwca 2018 roku. Środki na realizację projektu pochodziły z różnych źródeł, w tym z funduszy unijnych w ramach działania M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS –rozwój lokalny kierowany przez społeczność).
6. **Grabarka** to najważniejsze miejsce kultu religijnego wyznawców prawosławia w Polsce - znajduje się na Podlaskim Szlaku Sakralnym utworzonym przez LGD w ramach projektu współpracy. Grabarka, znana jako Święta Góra Prawosławia, jest jednym z najważniejszych miejsc kultu religijnego w Polsce, szczególnie dla wyznawców prawosławia. Jest to miejsce o głębokim znaczeniu religijnym i historycznym, które przyciąga tysiące pielgrzymów każdego roku, szczególnie podczas święta Przemienienia Pańskiego, obchodzonego 19 sierpnia. Miejsce to, znane jest z lasu krzyży, które symbolizują głęboką wiarę i nadzieję wiernych. Projekt „Podlaski Szlak Sakralny” to inicjatywa mająca na celu promocję i ochronę dziedzictwa sakralnego regionu Podlasia. W ramach tego projektu współpracują różne instytucje i organizacje, aby zachować i udostępnić turystom oraz pielgrzymom miejsca o szczególnym znaczeniu religijnym i kulturowym. Legenda głosi, że w XVIII wieku, podczas epidemii cholery, mieszkańcy pobliskich wsi przynieśli na Grabarkę krzyże i modlili się o ocalenie. Epidemia ustąpiła, co uznano za cud, i od tego czasu miejsce to stało się celem pielgrzymek. Na szczycie góry znajduje się cerkiew Przemienienia Pańskiego, otoczona lasem krzyży, które pielgrzymi przynoszą jako wyraz swojej wiary i wdzięczności. Cerkiew Przemienienia Pańskiego zbudowana w stylu bizantyjskim, jest centralnym punktem pielgrzymek. Na Grabarce znajduje się Święta Studnia - źródło wody, które według wierzeń ma właściwości lecznicze.
7. Infrastruktura turystyczna gminy Mielnik PROW 2014-2020, **Scena nad Bugiem**. Celem tego projektu było stworzenie nowoczesnej infrastruktury turystyczno-kulturalnej, która mogłaby służyć zarówno mieszkańcom, jak i turystom odwiedzającym region. Scena nad Bugiem to wielofunkcyjny obiekt, który umożliwia organizację różnorodnych wydarzeń kulturalnych, takich jak koncerty, festiwale, spektakle teatralne oraz inne imprezy plenerowe. Inwestycja obejmowała budowę sceny, widowni oraz zaplecza technicznego, co pozwala na profesjonalne przygotowanie i przeprowadzenie wydarzeń na wysokim poziomie. Projekt został

sfinansowany ze środków PROW 2014-2020 w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

8. **Spotkanie z lokalnym winiarzem prowadzącym winnicę „Korol” w Mielniku nad Bugiem.** Winnica została założona w 2010 roku przez Mikołaja Korolę, znajduje się w południowej części województwa podlaskiego. Winnica jest położona na południowej stronie rzeki Bug, obok Podlaskiego Parku Krajobrazowego Przełomu Bugu, co zapewnia jej unikalny mikroklimat i bogatą roślinność. Winnica Korol jest znana z produkcji wysokiej jakości win, które zdobyły uznanie zarówno w kraju, jak i za granicą. Wina produkowane są z różnych odmian winorośli, takich jak Solaris, Cabernet Cantor, Regent, Hiberna i Johanner. Winnica oferuje również możliwość zwiedzania, degustacji oraz organizacji wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych. Właściciel winnicy, Mikołaj Korol, skorzystał z dofinansowania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w ramach projektu „Utworzenie sieci wzajemnej współpracy w ramach krótkich łańcuchów dostaw, produktów i usług lokalnych”. Dzięki temu wsparciu możliwe było rozwinięcie infrastruktury winnicy, w tym budowa nowoczesnej winiarni oraz zaplecza do produkcji i magazynowania win.
9. Spotkanie z Burmistrzem Siemiatycz, **wizyta w Świetlicy środowiskowej i Klubie seniora** – projekt dofinansowany ze środków EFRR (remont) z EFS (zajęcia) oraz projekt w ramach małej rewitalizacji dofinansowany z wielofunkcyjnej strategii LGD – projekt komplementarny prowadzony przez Miasto Siemiatycze oraz infrastruktura turystyczna dofinansowana z PROW 2014-2020. W ramach projektu prowadzone są różnorodne warsztaty, zajęcia edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, które mają na celu integrację społeczności lokalnej oraz wsparcie osób starszych i dzieci w ich rozwoju.
10. **Wizyta u lokalnego producenta kiszki ziemniaczanej i pierogów.** Degustacja produktów firmy Solana (kartacze, kiszka ziemniaczana, pierogi na słono i słodko). Właściciel firmy w ramach dofinansowania ze środków PROW 2014-2020 otworzył sklep z lokalnymi produktami w Wiercieniu Dużym. Projekt ten miał na celu wsparcie lokalnej przedsiębiorczości oraz poprawę dostępności usług dla mieszkańców Wiercienia Dużego. Dzięki dofinansowaniu z PROW, możliwe było: przeprowadzenie remontu i adaptacja budynku - środki zostały przeznaczone na modernizację istniejącego budynku, aby dostosować go do potrzeb sklepu. Prace obejmowały m.in. wymianę instalacji, odnowienie wnętrza oraz dostosowanie budynku do obowiązujących norm sanitarnych i bezpieczeństwa. Zakup wyposażenia - dofinansowanie umożliwiło zakup niezbędnego wyposażenia sklepu, takiego jak regały, lodówki, kasy fiskalne oraz systemy informatyczne do zarządzania sprzedażą). Promocja lokalnych produktów - Sklep oferuje szeroki asortyment produktów lokalnych, co wspiera lokalnych producentów i promuje regionalne wyroby. Dzięki realizacji tego projektu, mieszkańcy Wiercienia Dużego zyskali dostęp do nowoczesnego sklepu, który nie tylko zaspokaja ich codzienne potrzeby, ale także wspiera rozwój lokalnej gospodarki.

11. Wizyta w Podlaskim Ogrodzie Ziołowym w Korycinach oraz zaprezentowanie Inkubatora przetwórstwa lokalnego i Oranżerii zrealizowanych w ramach środków PROW 2014-2020. Inkubator przetwórstwa lokalnego - projekt ten miał na celu wsparcie lokalnych rolników i małych przetwórców poprzez udostępnienie im nowoczesnej infrastruktury do przetwarzania produktów spożywczych. Dzięki dofinansowaniu z PROW możliwe były: budowa i wyposażenie obiektu - Inkubator został wyposażony w nowoczesne urządzenia i maszyny niezbędne do przetwarzania żywności, takie jak piece, chłodnie, maszyny do pakowania i inne; Wsparcie dla lokalnych producentów - Rolnicy i mali przetwórcy mogą korzystać z infrastruktury inkubatora, co pozwala im na produkcję wysokiej jakości przetworów spożywczych, takich jak dżemy, soki, przetwory warzywne i owocowe; Szkolenia i doradztwo - Projekt obejmuje również organizację szkoleń i doradztwa dla użytkowników inkubatora, co pomaga im w rozwijaniu swoich umiejętności i wiedzy z zakresu przetwórstwa żywności.

Z kolei projekt Oranżerii w Korycinach miał na celu stworzenie atrakcyjnej przestrzeni rekreacyjno-edukacyjnej, która służy zarówno mieszkańcom, jak i turystom. Dzięki dofinansowaniu z PROW możliwe było: Renowacja i adaptacja budynku - stary budynek został odnowiony i przekształcony w oranżerię, która pełni funkcję centrum edukacyjno-rekreacyjnego; Zieleń i ogrody - w ramach projektu założono ogrody tematyczne, które są miejscem edukacji ekologicznej i rekreacji dla odwiedzających; Warsztaty i wydarzenia - oranżeria organizuje różnorodne warsztaty, wystawy i wydarzenia kulturalne, które promują lokalne dziedzictwo i ekologię. Dzięki realizacji tych projektów, mieszkańcy Korycin oraz okolic zyskali dostęp do nowoczesnych obiektów, które wspierają rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz promują edukację i rekreację.

W ramach wizyty w Podlaskim Ogrodzie Ziołowym w Korycinach uczestnicy wyjazdu wzięli udział w warsztatach robienia peelingu ziołowego oraz soli ziołowych do kąpieli.

12. Wizyta w gospodarstwie sadowniczym Alina Paluch i Córka w Klimczycach Kolonii, w województwie mazowieckim. To rodzinne gospodarstwo, które od trzech pokoleń zajmuje się uprawą sadów jabłoniowych na terenie nadbużańskiego Podlasia. Gospodarstwo produkuje soki tłoczone, konfitury oraz inne przetwory z lokalnych owoców. W swojej działalności kierują się „zdrowym rozsądkiem i uczciwością wobec ludzi oraz środowiska”. Ponadto panie prowadzą sklep z produktami lokalnymi Zakamarek Klimczyce oraz inkubator przetwórstwa dofinansowany ze środków lokalnej strategii rozwoju PROW 2014-2020.

Gospodarstwo Sadownicze Alina Paluch i Córka aktywnie uczestniczy w nowoczesnym marketingu produktów lokalnych, współpracując z Lokalną Organizacją Turystyczną (LOT) nad Bugiem. Dzięki tej współpracy, gospodarstwo promuje swoje produkty w ramach inicjatywy „Naturalnie nad Bugiem”, która łączy przedsiębiorców z doliny Bugu, specjalizujących się w lokalnych produktach i usługach.

Gospodarstwo stawia na krótki łańcuch dostaw, co oznacza, że produkty trafiają bezpośrednio od producenta do konsumenta, minimalizując pośredników. Dzięki temu konsumenci mogą cieszyć się świeżymi, wysokiej jakości produktami, a gospodarstwo utrzymuje bliski kontakt z klientami.

W ramach Piwniczki Podlaskiej, gospodarstwo oferuje swoje soki tłoczone, konfitury i inne przetwory, które są dostępne zarówno na lokalnych targach, jak i w sprzedaży bezpośredniej. Piwniczka Podlaska to inicjatywa, która wspiera lokalnych producentów, promując ich wyroby i umożliwiając im dotarcie do szerszego grona odbiorców.

W ramach wizyty z lokalnych produktów w inkubatorze przetwórstwa odbyły się warsztaty kulinarne – wspólne gotowanie kolacji.